

a insígnia de l'agraïment que s'ha guanyat per les seves proeses.³ Tot i que Vidal declara «almussa l'apellan payan» 'almussa l'anomenen els pagans' (o sigui els musulmans) no hem de pendre això com un testimoni fefaent: res no hi ha en aquest poema ni en tota l'obra de R. Vidal que reveli que ell tingué coneixement directe de les coses dels moros ni del Marroc. És una història que inventa ell i situa en l'ambient de vaga moreria que regna en les Cançons de Gesta franceses. Ho prova ja l'ús que fa del mot *almassor* (mot inexistent en la realitat mauritana i àrbiga, degut a un malentès del nom propi d'*Almansor*) i la connexió per etimologia popular que fa R. Vidal entre els mots *Almassor* i *almussa*.

L'única idea aprofitable, al meu parer, és l'altra que suggereix el Prof. Gamillscheg: encreuament del llatí *amictus* o *amiculum*, que designen ornaments eclesiàstics semblants o iguals a l'almussa, amb el b. ll. *caputium* o *caputia* 'caputxa'. De fet tot indica que *almutium*, *-utia*, va néixer en el baix llatí de l'Església i dels reis; i que aquests encreuaments es van produir ho comprova el fet que en anglès es digué primerament *amyte* (Wycliff) provinent de *amictus*, i solament més tard aparegué la forma *amice*; ara bé, les variants angleses en *am-* poden ser les originàries, posteriorment canviades en *alm-* en el Continent, per intrusió del pseudo-article àrbig (com en *ametlla* per *ametlla*, *almosta* per *embosta*, etc.). D'altra banda hi pogué contribuir la influència del quasi-sinònim *almàtica* per *DALMÀTICA*.⁴ Cf. AMIT (i Cerveri).

DERIV.: *Musseta* [1618].

¹ Aqueixa abreviació pot ser independent de la que ha afectat part de les formes catalanes i les castellanes i italianes, idiomes on pot explicar-se perquè es vagi pendre *al-* per l'article àrbig. En alemany, en canvi, es degué pendre *armutz(e)* per un compost de *arm* i *muize*. — ² Res en la doc. del mot no indica una procedència oriental. El canvi de *st* en *ç* només es produeix en els arabismes del castellà i el mossàrab, no pas en les altres llengües. Ara bé, aquest mot està documentat molt abans a França, Alemanya i Catalunya, i el sufix *-eta* és un altre indicatiu que no és un mot genuí a Castella. — ³ WHWField, ed. d'*Abril issia*, Chapel Hill, 1971, versos 329, 363, 385, 388, traduïts p. 66; comentats p. 95. — ⁴ George C. S. Adams, *Studies in Philology* (North Carolina) xxxiv, 49-51, també vol partir d'*amiculum*, però suposa que el canvi en *AMUCIUM es vagi deure a l'encreuament amb un cèlt. *MUCIA deduït de l'irl. *múchaid*, gaèl. *mùch*, 'abrigar, acotxar, sufocar'. Primer caldria provar l'antiguitat d'aquest mot cèltic, però sobretot és ben inversemblant que un substantiu llatí s'encreués amb un verb cèltic per explicar un terme del baix llatí eclesiàstic.

Almussara, V. *mussara*.

ALMUTAT, també *almubtat*, 'el planeta de majors dignitats', terme d'astrologia, que pot venir potser

d'un àr. **mubtât* de l'arrel *batt* 'decidir, acomplir, proveir'. Figura en el Tractat d'Astrologia de Tresbens, S. XIV: ací mostra lo nat en quin temps de la sua vida li vendrà lo bé e guany per l'*almubtat* i després «guarde la natura de l'*almutat*, que si significarà guany, en quin estament serà la substància de la natura de l'*almutat*, so és, del Planet». El dicc. de Boqtór dóna per a aquesta arrel *batta l'amar* «conclure, prouver bien», *batt 'am-r(i)* «décision», *batt ar-ra'y fi 'amar* «décider, porter son jugement sur une chose»; *al-batt mā yakân libi* --- «certainemanet il aura ---», i *battî* «décisif, définitif», usat adverbialment «en définitive»; en la mateixa arrel posa encara el *Suppl.* de Dozy (I, 50) mots d'altres fonts de l'àrab real: *fi batt 'a part'* en el Beladhorí, i en particular el molt conegut *battiya* «tonneau, baril, barrique» que precisament es va usar com a terme d'astronomia des d'abans d'Alfons el Savi, nom d'una constel·lació que en els *Libros del Saber de Astronomia* d'aquest rei s'explica «tynaja dizen en arábigo *betya*, et en ella tienen los omes guardadas todas las cosas corrientes que son necessarias ---». Crec que no cal més com a indicatiu de la versemblança que altres astròlegs vagin formar amb aquesta arrel un mot per designar una entitat astrològica decisiva o ben dotada.

ALNA, 'mesura de llargària que equival si fa no fa a un metre', del gòt. *ALINA* 'colzada', compareu alem. *elle*, ags. *eln* 'alna', ll. *ulna* i gr. *ὠλένη* 'colze' i 'colzada'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

En l'Ordonament de les dones e donzeles quins ornaments *degen* portar, que el Rei de Mallorca va dictar per a les rosselloneses en l'any 1306, manava que les teles o drap «que-s canen jasén doble sobre tauler, e qui s'i donen torques axí com a Montpeler, mas drap de li, e brus, e draps de cadirs stretz, se pugen vendre ad *alnes*, així co és acostumat» (RLR VII, 1875, 55); ja en un doc. un poc anterior, del S. XIII: els draps de llana no «costen de 20 sol. de Barchinona la cana e 7 sol. jacheses l'*alna* de Leyda --- e si altra *alna* avia en la terra, que vaya al fur de Leyda» (AIEC I, 272); veg. encara, en *AMPLE*, testimonis d'*alna* en el Maestrat, anys 1331 i 1402.

Més tard veiem que es va consolidar la preferència barcelonina per a *cana* i la dels dialectes occidentals per a *alna*, car OPou explica que el ll. *spithama* és «palm de sastre --- dels quals en València 4 fan *alna*, en Barcelona 8 fan *cana* --- huyt palms de Barcelona són set de València» (*TbPu.*, p. 77); i així veiem *alnes* en un doc. de la Seu d'Urgell de 1585 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 81). Altrament veg. *AlcM.*

Va passar també al castellà, on Nebrija recollia «*alna*, medida de paño: ulna curta»; més tard el castellà, a causa de la raresa del grup consonàntic *ln*, ho reduí a *ana*, forma que ja hi trobem el 1528, i en el testament de Fernando de Rojas, de l'any 1541: «un paño de lana de boscaje, de hasta diez y ocho *anas*; yten otro paño --- de hasta diez y seis *anas*; yten --- de hasta ocho *anas*» (RFE XVI, 378). La forma gòtica documentada és *aleina*, l'*ei* de la qual es pronuncia *î*: